

**ÇİNGENE KARŞITLIĞI
VE
ROMANLARA KARŞI AYRIMCILIKLA MÜCADELE
İLE İLGİLİ**

**ECRI GENEL POLİTİKASI
13 NO.LU TAVSİYE KARARI**

24 HAZİRAN 2011'DE KABUL EDİLMİŞTİR

Strasbourg, Eylül 2011

İrkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI)
Tarafından yayınlanmıştır

Avrupa Konseyi - 2011
Strasbourg'da basılmıştır

İrkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI):

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi`ni dikkate alarak;

Bakanlar Komitesi`nin üye devletlere yönelik , (17 Haziran 2009`da kabul edilen) Romanların ve Gezginlerin eğitimiyle ilgili CM/Rec(2009)4 sayılı Tavsiye Kararı`nı dikkate alarak;

Bakanlar Komitesi`nin üye devletlere yönelik , (20 Şubat 2008`de kabul edilen) Avrupa`daki Romanlar ve/veya Gezginlere ilişkin politikalarla ilgili CM/Rec(2008)5 sayılı Tavsiye Kararı`nı dikkate alarak;

Bakanlar Komitesi`nin üye devletlere yönelik , (12 Temmuz 2006`da kabul edilen) Avrupa`daki Romanlar ve/veya Gezginlerin sağlık hizmetlerine daha iyi erişimine ilişkin Rec(2006)10 sayılı Tavsiye Kararı`nı dikkate alarak;

Bakanlar Komitesi`nin üye devletlere yönelik , (23 Şubat 2005`te kabul edilen) Avrupa`daki Romanlar ve/veya Gezginlerin iskan koşullarının iyileştirilmesine ilişkin Rec(2005)4 sayılı Tavsiye Kararı`nı dikkate alarak;

Bakanlar Komitesi`nin üye devletlere yönelik , (1 Aralık 2004`te kabul edilen) Avrupa`daki Romanlar ve/veya Gezginlerin hareketlerine ve kamp kurmalarına ilişkin Rec(2004)14 sayılı Tavsiye Kararı`nı dikkate alarak;

Bakanlar Komitesi`nin üye devletlere yönelik , (27 Kasım 2001`de kabul edilen) Avrupa`daki Romanlar/Çingeneler ve Gezginlerin ekonomik ve istihdam durumlarının iyileştirilmesine ilişkin Rec(2001)17 sayılı Tavsiye Kararı`nı dikkate alarak;

Uzmanlar Komitesi`nin Romanlar ve Gezginlerle ilgili (MG-S-ROM) çalışmalarını hatırla tutarak;

Sosyal Haklar Avrupa Komitesi`nin çalışmalarını göz önünde bulundurarak;

Ulusal Azınlıkların Korunmasına ilişkin Çerçeve Anlaşmayla ilgili Danışma Komitesi`nin çalışmalarını hatırla tutarak;

ECRI`nin üye ülkelerin, Romanların/Çingenelerin maruz kaldıkları ayrımcılık ve hoşgörüsüzlükle mücadelede etkin önlemler almalarına yardımcı olmayı amaçlayan, 3 No.lu Genel Politika Tavsiye Kararı`nı hatırla tutarak;

ECRI`nin, okullarda verilen eğitimde ve bu eğitim yoluyla ırkçılık ve sosyal ayrımcılıkla mücadele edilmesine ilişkin 10 No.lu Genel Politika Tavsiye Kararı`nı ve polis hizmetlerinde ırkçılık ve ırk ayrımcılığıyla mücadeleye ilişkin 11 No.lu Genel Politika Tavsiye Kararı`nı hatırla tutarak;

ECRI`nin, ülke raporlarında, Romanların maruz kaldıkları önyargılar, ayrımcılık, şiddet ve sosyal dışlama ile mücadele için tedbirler almalarını ve Roman kimliğinin varlığını sürdürebilmesi için gerçek bir fırsat sunmalarını, yıllardan beri düzenli olarak üye ülkelere tavsiye ettiğini vurgulayarak; Son yıllarda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi`nin Romanların çeşitli alanlarda maruz kaldığı ayrımcılıkla ilgili içtihat oluşturduğunu ve Romanların, özellikle dezavantajlı ve hassas bir azınlık olmaları nedeniyle, özel ilgiye ihtiyaç gösterdiklerini vurgulayarak;

Çingene karşıtlığının, diğer yöntemlerin yanı sıra, şiddet, nefret söylemi, suistimal, damgalama ve bariz bir ayrımcılıkta ifade bulan, ırkçılığın özel bir türü , ırk üstünlüğüne dayalı bir ideoloji , tarihsel ayrımcılıktan beslenen bir insanlıktan arındırma ve kurumsal ırkçılık olduğunu hatırla tutarak;

Çingene karşıtlığının özellikle devamlılık arz eden, şiddet içeren, tekrarlanan ve yaygın bir ırkçılık türü olduğunu vurgulayarak ve bu olayla her kademedeki ve her türlü vasıtayla mücadele edilmesinin gerekliliğine inanarak;

Romanlara yönelik ayrımcılığın esas olarak Romanların etnik kökenine ve yaşam tarzına dayalı olduğunu hatırlatarak;

Çok sayıda Romana karşı gerçekleştirilen şiddet olaylarının giderek artmasından ve suçluların çoğu kez cezazsız kalmalarından derin kaygı duyarak;

Üyelerinin bağlılıklarını sürdürdükleri bazı Roman topluluklarına ait farklı kimliklerin korunmasının, gerek ekonomik gelişme gerekse başarısız entegrasyon girişimleri nedeniyle güçlüklerle karşı karşıya olduğunu hatırlatarak;

Avrupa Birliği'ndeki pek çok Roman vatandaşının serbest dolaşım hakkının idari gerekçelerle engellendiğini ve Romanların hoşgörüsüzlük ve suistimal edici uygulamaların mağdurları olduğunu kaydederek;

Ancak, pek çok üye devletin, bir yandan eğitim, istihdam, iskan, sağlık ve kültür gibi alanlarda Romanların durumunun iyileştirilmesi, diğer yandan Romanların maruz kaldığı ayrımcılıkla mücadele amacıyla politikalar belirlediklerini, ve böylece Romanların karşı karşıya olduğu sorunları çözmeye yönelik bir siyasi iradenin varlığını doğruladıklarını kabul ederek;

Yerel ve bölgesel yönetimlerin çingene karşıtlığıyla mücadelede özellikle önemli bir görevleri olduğunu göz önünde bulundurarak;

İnsan hakları komiserinin girişimleri de dahil olmak üzere-Avrupa Konseyi'nin, Birleşmiş Milletler'in, AGİT'in ve Avrupa Birliği'nin Romanların durumunun iyileştirilmesi için çeşitli girişimlerde bulunduğu bilincinde olarak ve bu girişimlerden elde edilen sonuçları not ederek;

Tüm bunlara rağmen, Romanların çoğu üye ülkedeki durumunun halen kaygı verici olduğunu ve çingene karşıtlığına ilişkin belirtilerin sürekli arttığını ve kötüleştiğini gözlemleyerek;

Pek çok üye ülkedeki siyasi söylemlerin Romanları damgalama eğiliminde olduğunu ve Romanlara karşı nefret duygularını körüklediğini kaygıyla not ederek;

Pek çok üye ülkede kamu oyunun Romanlara karşı açıkça düşmanca bir tavır içinde olduğunu endişeyle farkına vararak;

Bazı medya kurumlarının Romanlarla ilgili olarak olumsuz bir imaj oluşturduğunu kaygıyla not ederek;

Çingene karşıtlığı ile mücadelenin etkili olabilmesi için yeterli insan kaynağının ve finansal kaynakların gerekli olduğunu vurgulayarak;

Roman kimliğinin muhafazasına yardımcı olacak tedbirlerin, çingene karşıtlığı ile mücadelenin araçlarından biri olduğunu göz önüne alarak;

Romanların durumunu iyileştirmeye yönelik herhangi bir politikanın sadece uzun vadeli bir yatırıma değil, aynı zamanda kesin bir siyasi iradeye, ve Romanların kendilerinin olduğu kadar, genelde sivil toplumun da olaya dahil olmasını gerekli kıldığının bilincinde olarak;

Çingene karşıtlığıyla mücadelede, Roman topluluğunun kendisinin üstlenmesi gereken rolü anlamasının kaçınılmaz olduğunu vurgulayarak;

İrkçı, yabancı düşmanı, antisemit ve hoşgörüsüzlük olaylarındaki artışa karşı Avrupa'nın, tarihten gelen, geçmişte olanları hatırlama, uyanık olma ve direnç gösterme yükümlülüğü olduğunu hatırlatarak;

İrkçılık, yabancı düşmanlığı, antisemitizm ve hoşgörüsüzlüğe karşı mücadelenin, evrensel ve bölünmez insan haklarının korunması ve yaygınlaştırılmasının ve hiçbir fark gözetmeksizin, her bir insanın hakkının arkasında durulmasının ayrılmaz bir parçası olduğunu hatırlatarak;

Aynı zamanda, Romanlara karşı var olan kalıcı ve ısrarlı önyargıların, Romanlara karşı sosyal ve ekonomik yaşamın pek çok alanında ayrımcılığa yol açtığını ve bu ayrımcılığın da Romanları etkileyen sosyal dışlamayı önemli ölçüde körüklediğini gözlemleyerek;

Ve, bu tavsiye kararında “Roman” teriminin sadece Romanları değil, aynı zamanda ilgili grupların çok büyük çeşitliliğini kapsayacak şekilde, Gezinlerde dahil olmak üzere, Sinti, Kali, Aşkali, “Mısırlılar”, Manuş ve Avrupa’daki akraba nüfus gruplarını da içerdiğini belirterek;

Üye devletlerin hükümetlerinin:

1. **henüz yapmamışlarsa, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi`nin 12 No.lu Protokolü`nün yanı sıra, Ulusal Azınlıkların Korunmasına ilişkin Çerçeve Sözleşmeyi onaylamalarını;**
2. **ulusal bir plana uygun olarak, Romanları ilgilendiren konularda, kendilerini ilgilendiren politikaların ortaya konması, oluşturulması, uygulanması ve değerlendirmesinde, Roman temsilcilerinin de yer almasını sağlayacak şekilde kapsamlı, çok disiplinli bir yaklaşım benimsemelerini;**
3. **Romanlarla kamu yöneticileri arasında, diğerlerinin yanı sıra, özellikle Roman topluluğundan arabulucuları eğiterek, karşılıklı güveni arttırmalarını;**
4. **Eğitim alanında Çingene karşıtlığıyla mücadele etmelerini ve buna uygun olarak da:**
 - a. ECRI`nin okuldaki eğitimde ve okul eğitimi aracılığıyla ırkçılık ve ırk ayrımcılığıyla mücadeleye ilişkin 10 No.lu Genel Politika Tavsiye Kararı`nın uygulanmasına yüksek öncelik vermelerini;
 - b. Roman çocuklarının okulda maruz kaldıkları klişeleşmiş ifadeler, ön yargılı yaklaşımlar ve ayrımcılığın önlenmesi ve bunlarla mücadele amacıyla , Roman olmayan çocukların ebeveynlerinin bilinçlendirilmeleri ve öğretim elemanlarının özellikle de kültürlerarası eğitim konusunda eğitilmeleri için tedbirleri almalarını;
 - c. okul eğitim programına Roman soykırımının (“Parrajimos”) öğretilmesini dahil etmelerini;
 - d. Roman çocuklarının okullarda maruz kaldıkları ayrımcılığı sona erdirmek ve çoğunluk nüfusundan olan öğrencilerin devam ettiği okullara entegre edilmeleri için, yasal ve siyasi tedbirler de dahil olmak üzere, acil tedbirler almalarını;
 - e. Yaygın olan, Roman çocuklarının özel eğitim amaçlı okullara yerleştirilme uygulamasını kaldırarak, zihinsel özürsüz olmayan Roman çocuklarının buralara yerleştirilmelerini önleyip, halen bu okullara yerleştirilmiş bulunanların süratle normal okullara yerleştirilmesini sağlamalarını;
 - f. yaptırımlar vasıtasıyla, okullarda Roman çocuklara uygulanan tacizle mücadele etmelerini;
 - g. Roman çocuklarının , okula devamsızlık ve okulu terk etme olaylarıyla mücadele için uygun bütün tedbirleri almalarını;

- h. Roman ebeveynlerinin anaokulunun önemi konusundaki bilinç düzeyini arttırmaya, çocuklarının okulu terk etmelerini önlemeye ve çocuklarının eğitimine öncelik vermelerini sağlamaya yönelik tedbirler almalarını;
- i. Roman çocuklarının eğitime erişimi önündeki tüm mali ve idari engelleri ortadan kaldırmalarını;
- j. her Roman çocuğunun anaokuluna gerçek erişim sağlamasını temin etmelerini;
- k. okullar ile Roman ebeveynler arasında bir irtibat sağlanabilmesi için, aralarında Romanların da bulunduğu okul arabulucuları istihdam etmelerini;
- l. Roman çocuklarının okula entegrasyonunu sağlamak üzere çok sayıda Romanın öğretmenlik mesleğine katılmalarını temin etmelerini;
- m. ihtiyacı olan Roman öğrencilere ülkenin resmi dilinde/dillerinde hazırlık ve ilave eğitim sağlamalarını;
- n. ebeveynlerinin isteği üzerine, Roman öğrencilere ana dillerinde eğitim sağlamalarını;
- o. gezgin toplulukların çocuklarına sürekli eğitim sağlamaya yönelik tedbirler almalarını;
- p. arzu eden yetişkin Romanlara yaşam boyu eğitime erişimi kolaylaştırmalarını;
- q. okul ders kitaplarının Romanlarla ilgili klişeleşmiş ifadeleri içermemesini ve Roman dili, kültürü ve tarihiyle ilgili bilgiler içermesini ve bu kitaplarda Romanların topluma katkılarının yer almasını sağlamalarını;
- r. eğitim alanında Romanlara yönelik ayrımcılık vakalarının kovuşturulmasını ve suçluların cezalandırılmasını sağlamalarını;

5. İstihdamda Çingene karşıtlığıyla mücadele etmelerini ve buna uygun olarak:

- a. milli yasaların işe girmede ayrımcılığa karşı gerçek bir koruma sağlamasını ve yasaların gerçekten uygulanmasını temin etmelerini;
- b. bu amaçla devlet memurlarına yeterli eğitimi sağlamalarını;
- c. İstihdam alanında, özellikle de işe alınma ve mesleki eğitim konularında, Romanlar için pozitif tedbirler almalarını;
- d. kamu sektörünün tüm kademelerinde Roman istihdamını teşvik etmelerini;
- e. işe alma ve kariyer fırsatları açısından, Romanlara karşı ayrımcılığı ortadan kaldıracak tedbirler almalarını;
- f. istihdam alanında ayrımcılığa maruz kalan Romanların uygun hukuksal veya idari kurumlarda haklarını aramalarına yardımcı olmalarını;
- g. ilgili mevzuatın bilinmesi ve Romanlarla ilgili olarak uygulanmasını geliştirmek maksadıyla özel ve kamu sektörlerinde, bilgi ve bilinçlendirme kampanyaları yapmalarını;
- h. bürokratik engeller de dahil olmak üzere, geleneksel zanaatlarını icra etmelerinin önündeki her engeli kaldırmalarını;

- i. Romanlarla istişarede bulunarak, geleneksel olarak icra ettikleri ve artık yok olan zanaatlar yerine, örneğin kendi işlerini kurmaları için avantajlı kredi imkanları ve/veya vergi kolaylıkları sağlayarak, alternatifler bulmalarını;
- j. Romanlara karşı istihdam alanında yapılan ayrımcılık vakalarının kovuşturulmasını ve suçluların cezalandırılmasını sağlamalarını;

6. Barınma ve konuta saygı hakkı kapsamında Çingene karşıtlığıyla mücadele etmelerini ve buna uygun olarak:

- a. Romanların oturulabilir konutlara erişimlerini sağlamalarını;
- b. Barınma konusunda, fiilen veya zorla ayrıştırma ile mücadele etmelerini;
- c. Romanlara yeni sağlanacak sosyal konutların, onların entegrasyonlarına yardımcı olmasını, toplumdan ayrıştırılmalarına neden olmamasını temin etmelerini;
- d. Romanların, önceden haber vermeksizin ve düzgün konutlarda yeniden iskan edilme fırsatı sağlanmaksızın, evlerinden tahliye edilmelerinin önlenmesini temin etmelerini;
- e. Romanların imar planına aykırı bir biçimde oluşturarak işgal ettikleri yerleşme alanlarının veya konutların, bu duruma kamu yetkililerince uzun bir süre gözyumulmuş ise, yasal hale getirilmesi için önlemler almalarını;
- f. Romanların ve Roman olmayanların yaşadıkları mahallelerde farklı kültürlerden insanların karşılıklı anlayış içinde birlikte yaşamalarını yaygınlaştırmalarını;
- g. konuta erişimde Romanlar ve Gezginlerle ilgili önyargılar ve klişeleşmiş yakıştırmalarla mücadele etmelerini;
- h. konut konusunda, ayrımcılıkla mücadeleye ilişkin mevzuat da dahil olmak üzere, ilgili mevzuatın gereken biçimde uygulanmasını sağlayarak, Romanlara karşı olabilecek herhangi bir ayrımcılık girişimiyle mücadele etmelerini;
- i. Romanların, bir yerleşme bölgesine kalıcı veya geçici olarak yerleşmek istemeleri halinde, o bölgedeki nüfusa kaydolmalarının reddedilmesini önleyecek etkin tedbirler almalarını;
- j. mekansal imar planı yönetmeliklerinin, Gezginlerin geleneksel yaşam tarzlarını sistematik bir biçimde engellememesini temin etmelerini;
- k. Gezginlere, yeterli sayıda, elverişli ve gereken hizmetlerin sağlandığı yerlerde, gerek kalıcı olarak gerekse geçiş süresince kullanabilecekleri uygun kamp alanlarının sağlanmasını temin etmelerini;
- l. Gezginlere sağlanması düşünülen kamp alanlarının konumu ile ilgili olarak, tüm yerel aktörlerle Gezgin toplulukları arasında istişareyi teşvik etmelerini;
- m. Romanlara karşı konutla ilgili ayrımcılık girişimlerinin kovuşturulup, suçluların cezalandırılmasını temin etmelerini;

7. sağlık hizmetlerinde ingene karşitliğı ile mücadele etmelerini ve buna uygun olarak:

- a. Romanların her niteliklerdeki sağlık hizmetine eşit erişimlerinin sağlanması için tedbirler almalarını;
- b. Sağlık personeli ve yöneticileriyle Romanlar arasında irtibat sağlayacak, özellikle de Roman topluluğuna mensup sağlık hizmeti aracılarını işe almalarını;
- c. Romanların sağlık hizmetlerine ve tıbbi tedaviye erişimde, hiçbir mali veya idari engelle karşılaşmamaları için pozitif tedbirler almalarını;
- d. sağlık görevlilerine, Romanlara karşı klişeleşmiş olumsuz yakıştırmalarla, önyargılarla ve ayrımcılıkla mücadeleyi amaçlayan eğitim sağlamalarını;
- e. Romanlara karşı sağlık sektöründe gösterilen ayrımcılık girişimlerinin kovuşturularak suçluların, cezalandırılmalarını temin etmelerini;
- f. Roman kadınlarının zorla kısırlaştırılması uygulamasını kesinlikle yasaklamalarını;
- g. hastanelerde ve özellikle de doğum koğuşlarında Romanların ayrı yerlerde yatırılmaları girişimlerini nlemelerini ve bunlarla mücadele etmelerini;

8. Romanlara karşı ırkçı şiddet ve suçlarla mücadele etmelerini ve buna uygun olarak da:

- a. Polis hizmetlerinde ırklılıkla ve ırk ayrımcılığıyla mücadeleye ilişkin ECRI'nin 11 No.lu Genel Politika Tavsiye Kararı'nın, bilhassa bu kararın polisin ırklılık suları ile mücadelesine ve ırkçı olayları takip etmesine ilişkin III. Bölümünün uygulanmasına özellikle dikkat etmelerini;
- b. Romanların maruz kaldığı şiddet girişimlerinin kaydedilmesi için kapsamlı bir sistem oluşturmalarını;
- c. ırkçı şiddet ve suların mağdurları olan Romanları, özellikle de ilgili kurumların varlığından haberdar ederek ve ihtiyaç halinde gerekli yardımı almalarını temin ederek, bu olaylarla ilgili olarak şikayette bulunmaya teşvik edecek tedbirler almalarını;
- d. Polise, savcılık yetkililerine ve hakimlere, Roman mağdurlarla ilgili olarak, ırkçı suların cezalandırılmasına ilişkin mevzuat ve bu mevzuatın uygulanması konusunda özel eğitim vermelerini;
- e. Suçluların cezasız kalmaması için, polisin ve savcılık yetkililerinin Romanlara karşı işlenen ırkçı suçlar ve şiddet eylemleriyle ilgili gereken soruşturmayı yapmalarını temin etmelerini;

9. polisten kaynaklanabilecek ingene karşitliğı girişimlerle mücadele etmelerini ve buna uygun olarak:

- a. ECRI'nin, polis hizmetlerinde ırklılık ve ırk ayrımcılığıyla mücadeleye ilişkin 11 No.lu Tavsiye Kararı'na özellikle dikkat etmelerini;
- b. polisin kötü muamelesine maruz kalan Romanları, kendilerine gerekli desteği sağlayarak, şikayette bulunmaya teşvik etmelerini;

- c. Romanlara karşı polisin kötü muamelede bulunduğu iddialarının ortaya atıldığı yerlerde soruşturma yapılmasını ve olayı gerçekleştirenlerin kovuşturularak cezalandırılmasını temin etmelerini;
- d. polisi, özellikle de Roman topluluklarıyla ilişkilerini geliştirmeleri maksadıyla, insan hakları ve ilgili mevzuat konusunda eğitmelerini;
- e. olayları daha iyi bir şekilde önlemek ve bunlarla mücadele edebilmek amacıyla, Romanların karşı karşıya olduğu sorunlar konusunda polisin farkındalığını arttırmalarını ve polise, Romanları etkileyen konularda, özellikle de şiddet ve ırkçı suçlar hakkında, eğitim vermelerini;
- f. Roman topluluklarında bu amaçla bilgilendirme kampanyaları düzenleyerek , Romanların güvenlik kuvvetlerinde görev almalarını teşvik edici tedbirler almalarını;
- g. Romanların güvenlik kuvvetleri içinde kariyer geliştirme konusunda eşit fırsatlara sahip olmalarını temin etmelerini;
- h. Romanlarla polis arasında irtibatın sağlanması için, özellikle de Roman topluluğunun içinden, yeterli sayıda arabulucuyu işe alıp eğitmelerini;
- i. ECRI'nin 11 No.lu Genel Politika Tavsiye Kararı'nın 10. Maddesi uyarınca polis aleyhine, özellikle de Romanlar tarafından yapılan şikayetlerin soruşturulması için bağımsız bir organ oluşturulmasını temin etmelerini;

10. Medyanın editoryal bağımsızlığını kabul ederek, medyada yer alan çingene karşıtlığı ile mücadele etmelerini ve buna uygun olarak;

- a. Romanlara karşı ayrımcılığı, nefreti veya şiddeti kışkırtan medyaya karşı kanunların gerçekten uygulanmasını temin etmelerini;
- b. basını, olayların iyice anlaşılması için mutlaka gerekli değilse, yazı ve haberlerde adı geçen şahısların etnik kökeninden söz etmemeye teşvik etmelerini;
- c. medyayı, diğer hususların yanı sıra, Romanlara karşı ayrımcılığı, şiddeti veya nefret duygularını kışkırtacak bilgilerin sunulmasını önleyecek davranış kurallarını benimsemeye teşvik etmelerini;
- d. medyayı, Romanlara karşı ayrımcılığı ve hoşgörüsüzlüğü körüklemesi muhtemel bilgileri yayımlamaktan kaçınmaya teşvik etmelerini;
- e. Çingene karşıtlığının tehlikelerini medya mesleğinden olanlara ve medya kuruluşlarına anlatmaya yönelik bütün girişimleri desteklemelerini;
- f. medyanın meslek kuruluşlarını, Romanlar ve çingene karşıtlığına ilişkin sorunlar konusunda, gazetecilere özel bir eğitim vermeye teşvik etmelerini;
- g. Roman topluluklarına mensup gazeteci ve sunucuların işe alınması ve eğitilmesi için tedbirler alarak Romanların, genelde, medya sektörüne katılımını yaygınlaştırmalarını;

- 11. kamuya açık alanlara erişim bağlamında çingene karşıtlığıyla mücadele etmelerini ve buna uygun olarak:**
 - a. Romanların kamuya açık bir mekana girmelerini engelleyen mekan sahibi veya sorumlusuna karşı ayrımcılık yasalarının uygulanmasını temin etmelerini;
 - b. özel güvenlik şirketlerini, Romanlara karşı ayrımcı davranış ve tavırlarda bulunulmasını önlemek amacıyla, personellerinin farkındalık düzeyini arttırmaya ve onları eğitmeye teşvik edecek tedbirler almalarını;
- 12. kamu hizmetlerine erişim bağlamında çingene karşıtlığıyla mücadele etmelerini ve buna uygun olarak:**
 - a. Romanların sosyal yardım ödeneklerine nüfusun geri kalan bireyleriyle aynı şartlar altında erişim sağlamalarını ve gerektiğinde bu konudaki bir ayrımcılığa karşı ilgili mevzuatın uygulanmasını temin etmelerini;
 - b. Belirli mahalle veya köylerde yoğunlaşmış Roman topluluklarının su, sıhhi tesisat, elektrik, çöp toplama, ulaşım, yol ve yol bakım hizmetlerine erişim gibi kamu hizmetleri konusunda dezavantajlı konumda olmamalarını temin etmelerini;
 - c. Devlet memurlarına Romanlara karşı ırkçılığın ve ayrımcılığın önlenmesi ve buna ilişkin mevzuat konusunda eğitim sağlamalarını;
 - d. Romanları, devlet memurları tarafından kendilerine ayrımcılık uygulandığını düşündükleri durumlarda, şikayette bulunmaya teşvik etmelerini;
 - e. Romanlara karşı ayrımcılık uygulayan devlet memurlarını kovuşturup cezalandırmalarını;
 - f. Romanların nüfusun geri kalan bölümüyle aynı tür ve kalitede hizmetlerden yararlanmalarını temin etmelerini;
- 13. özellikle bankacılık ve sigorta sektörlerinde olmak üzere, mal ve hizmetlere erişimde çingene karşıtlığıyla mücadele etmelerini;**
- 14. sorunlarla daha etkili mücadele edebilmek ve alınacak tedbirleri belirleyebilmek amacıyla, bu sorunların daha iyi değerlendirilmesi için, özellikle eğitim, istihdam, konut ve sağlık alanlarında, gizlilik, gönüllük ve aydınlatılmış onam ilkelerine saygı göstererek, Romanlar hakkında istatistiksel veri toplamalarını;**
- 15. Romanlara karşı açıkça, doğrudan veya dolaylı ayrımcılığı, nefret duygularını veya şiddeti tahrik eden tüm kamu söylemlerini kınamalarını;**
- 16. internette yer alan çingene karşıtı ifadelerin izlenmesine yönelik bir sistemi teşvik etmelerini ve bilgisayar sistemleri üzerinden ırkçı ve yabancı düşmanı eylemlerin suç sayılmasına ilişkin siber suçlar Sözleşmesi'nin Ek Protokolü'nde belirlenen ilkeleri ve uygulamalarını yerine getirerek etkili bir kovuşturma yapılmasını temin etmelerini;**

17. genelde, çingene karşıtlığı ve Romanlara karşı ayrımcılıkla mücadele için:

- a. çeşitli Roman toplulukları için resmi olarak kullanılan adın, söz konusu topluluğun da kendisine atıfta bulunulmasını istediği ad olmasını;
- b. Roman kültürünün yaygınlaştırılması ve korunmasını, toplumun geri kalan bölümünün, Roman topluluklarını daha iyi tanımalarına imkan tanınmasını ve kültürlerarası diyalogun yaygınlaştırılmasını;
- c. Roman kadınlarının ve haklarının geliştirilmesini; ve Roma kadınlarının karşı karşıya kalabilecekleri çoklu ayrımcılıkla mücadeleyi;
- d. tüm Roman çocuklarının doğduklarında nüfus kayıtlarının yapılmasını;
- e. tüm Romanlara kimlik belgesi verilmesini;
- f. vatandaşlık yasalarının Romanlara karşı ayrımcılık gütmemesini;
- g. vatansızlığı engellemek için Romanlara vatandaşlık hakkını;
- h. şahısların serbest dolaşımına ilişkin mevzuatın ve uygulamasının Romanlara karşı ayrımcılık içermemesini;
- i. Romanlara, seslerini duyurmalarını mümkün kılacak yeterli siyasi temsil imkanı;
- j. Romanlara, haklarını her koşulda ileri sürebilmelerini mümkün kılacak şekilde hukuki yardıma erişim;
- k. çeşitliliğe saygıyı ve Romanların toplumla bütünleşmesini kolaylaştırdığı müddetçe sporun teşvik edilmesini;

sağlamalarını tavsiye eder.

